

Степченко Мирослава,
мол. наук. співр. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ

РОЗМОВА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В.ЗЕЛЕНСЬКОГО ТА ЛІДЕРА КНР СІ ЦЗІНЬПІНА: ЧИ СТАНЕ КИТАЙ ПОСЕРЕДНИКОМ У ВІЙНІ?

Опубліковано: Степченко М. Розмова Президента України В.Зеленського та лідера КНР Сі Цзіньпіна: чи стане Китай посередником у війні? // Діяльність Президента України в умовах російсько–української війни. 2023. Випуск 18 (62). С. 37-42.

26 квітня Президент України Володимир Зеленський мав телефонну розмову з лідером Китайської Народної Республіки Сі Цзіньпіном. Розмова лідерів відбулася уперше з початку повномасштабного вторгнення росії. Дворічна пауза в особистому спілкуванні між Володимиром Зеленським і Сі Цзіньпіном перервалася на тлі агресії москви, глобальної кризи, накопичення проблем в україно-китайських відносинах, певних скандальних заяв китайських дипломатів щодо української територіальної цілісності та суверенітету. А найголовніше – у час загострення глобального протистояння Китаю та США. Під час майже годинного спілкування сторони обговорили весь комплекс актуальних питань двосторонніх відносин. Окрему увагу приділили шляхам можливої взаємодії з метою встановлення справедливого і сталого миру для України. Тож, цього дзвінка чекали дуже довго. Фактично, це історична подія й початок політичного діалогу.

«У нас відбулась важлива розмова. Що стосується майбутньої зустрічі, про це не говорили. Що стосується важливих речей, про які ми говорили, то в першу чергу вони стосувалися безпеки. Для нас дуже важливо залучити в наш формат, нашу формулу миру якомога більше країн світу, які б могли потім тиснути на російську федерацію, щоб відновити мир, відновити нашу територіальну цілісність», – сказав Зеленський ([Главком](#)).

За словами президента, вони, зокрема обговорили питання ядерної безпеки та блокування росією Чорного моря й експорту українського зерна.

«Ми говорили про те, що у сучасній війні росії проти України Україна хотіла б, щоб всі держави розуміли будь-які ризики постачання будь-яких видів зброї для рф. Я почув позитивну відповідь у цьому сенсі», - сказав Зеленський ([УНІАН](#)).

Президент додав, що також закликав лідера Китаю долучитися до повернення українських дітей, яких росія незаконно вивезла на свою територію. «Говорили з Сі Цзіньпіном – ред.) про повернення наших людей, полонених і повернення наших депортованих дітей. Їх близько 20 тисяч. Це ті моменти, коли ми маємо підключати всіх, кого можемо, різні країни світу, щоб вони чинили тиск на агресора й терориста – російську федерацію, яка вкрала стількох наших дітей», – зазначив глава держави ([Главком](#)).

Однією з тем обговорень стали мирні ініціативи для завершення війни росії проти України. «Це було відновлення прямого діалогу на найвищому рівні й це відбувся, як кажуть наші дипломати, обмін думками. Голова КНР вже особисто представив китайський мирний план, який в публічному просторі є, Президент України розповів про нашу формулу миру, яка складається з 10 кроків і яка є для нас пріоритетною у досягненні миру. Приємно, що, скажімо, є певні моменти, у яких уже є такі точки перетину, це що стосується, наприклад, нерозповсюдження ядерної зброї, що не можна цивільні ядерні об'єкти брати в заручники. І це ті точки перетину української та китайської позиції, із яких можна починати і далі розвивати діалог», - зазначив речник Президента України Сергій Никифоров ([Укрінформ](#)).

За словами Никифорова, від цієї розмови не очікували конкретних домовленостей, важливий сам її факт, що може стати першим кроком і поштовхом до відновлення та розвитку українсько-китайських взаємин.

Голова КНР Сі Цзіньпін заявив, що в українській «кризі» Китай завжди стоїть на стороні миру, і основна позиція Китаю полягає у сприянні миру через переговори. За словами політика, КНР «прикладатиме власних зусиль» для припинення війни. «Глава Китаю сказав, що КНР не буде ані спостерігати за вогнем з іншого боку, ані підливати масла у вогонь, не кажучи вже про те, щоб скористатися можливістю отримати прибуток. Діалог і переговори – єдиний життєздатний вихід», – пише видання Global Times. Також Цзіньпін заявив, що ніхто не виграє ядерну війну, тому «сторони мають зберігати спокій» ([Obozrevatel](#)). Крім того, Сі Цзіньпін додав, що Китай готовий продовжувати надавати гуманітарну допомогу Україні.

Речник МЗС Китаю Хуа Чуньїн заявила, що ініціатором переговорів була українська сторона. За її словами, Китай направить в Україну та інші країни спеціального представника уряду КНР у справах Євразії для «поглибленої комунікації з усіма сторонами щодо політичного врегулювання» повномасштабної війни, яку Пекін називає «українською кризою» ([NV.ua](#)). Китайську спецделегацію з врегулювання «української кризи» очолить Лі Хуей - колишній посол КНР у росії. Того ж дня Зеленський призначив Павла Рябікіна послом України в КНР.

Євросоюз і НАТО загалом позитивно оцінюють перемовини Зеленського та Сі Цзіньпіна, але в Брюсселі кажуть, що умови миру має визначати Україна.

Так, генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг позитивно оцінив перемовини. «Я вітаю телефонну розмову між президентом Зеленським і президентом Сі. Я також думаю, що важливо, щоб Китай краще зрозумів перспективи України. Це не змінює того факту, що Китай не зміг засудити незаконну війну росії, незаконне вторгнення в Україну», - заявив Столтенберг у четвер, 27 квітня ([УНІАН](#)).

Верховний представник Європейського Союзу з питань зовнішньої та безпекової політики Жозеп Боррель, коментуючи цю подію, сказав: «Я всіляко вітаю цю телефонну розмову між президентами Сі Цзіньпіном і Зеленським. На це чекали. Це дуже хороша новина. Це перший крок, який Китай зрештою

зробить для України, і ми хочемо сказати, що будь-яка значуща ініціатива для встановлення справедливого миру для України дуже вітається», - додав Боррель ([DW](#)). На переконання Борреля, мир в Україні потрібно узгодити на таких умовах, щоб він був «справедливим».

А офіційний представник Єврокомісії Ерік Мамер заявив: «Це важливий, давно назрілий перший крок Китаю щодо виконання своїх обов'язків як члена Ради Безпеки ООН» ([Корреспондент.net](#)).

У Білому домі привітали розмову лідерів, однак зауважили, що поки зарано говорити про будь-яке «значуще просування» до миру. «Ми вітаємо новини про те, що між Президентом Сі і Президентом Зеленським відбулася телефонна розмова. Ми вважаємо, що це добре», - зауважив координатор Ради нацбезпеки Білого дому Джон Кірбі ([Укрінформ](#)).

Речник уряду ФРН заявив 26 квітня, що Берлін вважає цю подію добрим сигналом. Як постійний член Радбезу ООН, Китай несе «особливу відповідальність за припинення російської агресії проти України, яка суперечить міжнародному праву», пояснив речник німецького уряду. Утім, він наголосив, що позиція Німеччини щодо війни РФ проти України залишається незмінною: «Основою для встановлення справедливого миру в Україні є виведення росією своїх військ» ([DW](#)).

Елісейський палац заявив, що Париж підтримує будь-який діалог щодо припинення війни в Україні «відповідно до фундаментальних інтересів України та міжнародного права».

В МЗС росії також відреагували на розмову лідерів обох країн. Представниця міністерства Марія Захарова заявила про готовність Китаю докладати зусиль для налагодження переговорів. Однак Україна нібито демонструє неприйняття будь-яких здорових ініціатив, спрямованих на врегулювання. ([24 канал](#))

Українські офіційні особи заявили, що майже годинна розмова була «важливим діалогом». Президент України розповів, що під час спілкування вони з Сі Цзіньпіном обговорили весь комплекс актуальних питань двосторонніх відносин.

Виконавчий директор Українського інституту майбутнього, колишній радник міністра внутрішніх справ Вадим Денисенко вважає, що телефонна розмова лідерів є позитивним моментом. За його словами, сам факт розмови – це вже позитив, з огляду на відсутність контактів із початку війни. Проте жодних домовленостей, окрім призначення нового посла, нема. Вадим Денисенко вважає, що поява посередника зі сторони Китаю – це ознака дуже довгої гри. «Тобто мирний план Китаю на цей момент не має на меті або не може бути зреалізований в короткий термін», – наголосив директор Українського інституту майбутнього ([Факти](#)).

Експерт закордонних справ, керівник центру дослідження росії Володимир Огризко вважає, що до телефонної розмови Президента Володимира Зеленського з Головою КНР Сі Цзіньпіном треба ставитися «спокійно, з холодним серцем», бо для України вона поки що нічого не змінює. «Розмова (Сі Цзіньпіна – ред.) із Зеленським – це дуже добре, але для нас це

поки що нічого не змінює. І навіть те, що своїм спецпосланником Сі Цзіньпін обрав колишнього посла Китаю в росії, говорить про те, що він буде відстоювати російські позиції, а не українські. Тому до цього треба ставитися спокійно, з холодним серцем, розуміти межі того, що пропонуватиме Китай, і діяти у власних українських інтересах», – сказав колишній міністр ([Укрінформ](#)).

Заяву про те, що Китай може надати Україні допомогу у боротьбі з російським агресором, однак при цьому він буде переслідувати виключно свої цілі, зробив заступник міністра закордонних справ Андрій Мельник. «Це не є нереальним. Китайці, звичайно, переслідують свої інтереси. Але я вважаю, що справедливе, мирне рішення і припинення бойових дій більше в інтересах Пекіна, ніж цей масштабний «землетрус» для всього світового порядку», – сказав Мельник ([УНІАН](#)).

«Китай буде стояти на своїй позиції й просувати свій так званий мирний план. Китай думає не про Україну, Китай думає про свою глобальну конкуренцію з США та ЄС. Ми розуміємо, що росія сама не залишить територію України, вона не піде ні з материкової частини України, ні з Криму», – наголосив Народний депутат України Олег Синютка ([Прямий](#)).

Експерт з питань зовнішньої політики та політики безпеки Центру оборонних стратегій Олександр Хара в інтерв'ю сказав, що Китаю було б вигідно, щоб Україна відразу програла війну, а Захід виявився б безпорадним. За словами експерта, це допомогло б Китаю швидше вирішити «тайванське питання» ([NV.ua](#)).

Такої ж думки і Павло Клімкін, колишній міністр закордонних справ. Він вважає, що розмова Президента Володимира Зеленського з Головою Китайської Народної Республіки Сі Цзіньпіном є «хорошою історією» для України, але існують також ризики, які треба усвідомлювати. Китаю не вигідна перемога росії, вона йому потрібна ослаблена і залежна. Але йому також не потрібна перемога наша і, відповідно, Заходу. «Тому Китай гратиме на «нічию» – на китайську нічию», – спрогнозував ексглава МЗС.

А от директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства Віталій Кулик впевнений, що Пекін бачить війну як тривалий конфлікт малої інтенсивності. «Очевидно, що від ходу цієї війни залежить багато процесів у самому Китаї та його позиціонування у світі. Він бачить цю війну як тривалий конфлікт малої інтенсивності, який не загрожує перетворитися на глобальну небезпеку і тим самим послаблює росію і Захід. Тому що війна малої інтенсивності – це фактично кровопускання Заходу і росії, через що росія тоді стає ближчою до Пекіна і здатною погоджуватися на всі забаганки Піднебесної, а Захід стає більш договороздатним в економічних, політичних питаннях і менше переймається, наприклад, долею Тайваню», – розповів він в інтерв'ю ([Главред](#)).

Хоча є і кілька важливих позицій, де точки зору лідерів обох держав збігаються. «Є формальні позиції, де наші думки збігаються. Перша – визнання територіальної цілісності та суверенітету. Це те, що хоче почути Україна, і Китай це підтвердив. Тобто це означає кордони 1991 року. Друга –

нерозповсюдження ядерної зброї, неможливість її застосування. І те, що переговорний процес завжди краще великої, тобто світової війни», – зазначив Кулик ([Главред](#)).

Експерт вважає, що під час недавньої розмови з Сі Цзіньпіном президент Володимир Зеленський міг поставити перед китайською стороною ряд жорстких питань.

«Я не думаю, що президент Китаю в захваті від тез та запитань, які озвучив Зеленський. Бо і в кулуарах навколо цієї розмови багато чуток, але більшість сходиться на позиції, що Зеленський озвучив предметні запитання про те, що означають голосування Китаю в Генасамблеї ООН, чому Китай не називає війну війною. Якщо він виступає за територіальну цілісність, то чому він не засуджує анексії територій, чому китайські за частини наявні у російських військових дронах і багато інших незручних питань для Китаю. Подейкують, що Зеленський їх поставив. Раніше я пропонував українській робити перемовини з Китаєм максимально публічними, тобто щоб ці запитання пролунали відкрито і спонукали Пекін до такої ж публічної відповіді, не ховаючись за політесом та розпливчастими формулюваннями», — додав Кулик ([Главред](#)).

Політолог Олександр Антонюк відзначив важливість першої прямої комунікації між лідерами України та Китаю, але висловив припущення, що розмова мала радше технічний характер і не привела до якихось глобальних змін у політиці Китаю

«У наших країн різні погляди та думки щодо цієї війни. Нейтралітет Китаю лише посилює позиції росії. Стратегічних та проривних тез у цій розмові не було. Це була скоріше розмова ввічливості», – зазначив Антонюк.

Він вважає, що розмова відбулась одразу після того, як Китай невдало намагався оцінити реакцію Заходу на скандальне висловлювання свого посла у Франції. «Саме після цієї заяви й відбувся телефонний дзвінок, але в планах Китаю точно не має завдання відновлення історичної справедливості. Вони її оцінюють з ракурсу, як її оцінює росія», – наголосив Антонюк ([24 канал](#)).

Цим дзвінком Сі Цзіньпін намагається стати на бік переможців війни. Про це розповів громадський діяч, керівник Центру громадської аналітики «Вежа» Валерій Клочок. За його словами, лідер Китаю зрозумів, що у цій ситуації він не зможе впоратись з об'єднаним Заходом, як це не зміг зробити путін. Зараз Китаю вигідно завершити війну, щоб стабілізувати ситуацію у світі та відновити економіку після пандемії коронавірусу. «Китай не буде займати сторону того, хто програє», – сказав Клочок ([24 канал](#)).

Петро Бурковський, виконавчий директор Фонду Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва про особливості китайської дипломатії: «Те, що я знаю з китайської історії, з китайських вчень дипломатичних і військових, то вже дуже багато століть китайська дипломатія є принципово дипломатією обману і введення в оману усіх своїх союзників і особливо своїх ворогів. Хоча, можливо, ще більше — своїх союзників. Отже те, що Китай зараз говорить нібито він зацікавлений у мирному розв'язанні — це, звісно, не так. Китай короткостроково зацікавлений у тому, щоб війна тривала довше,

щоб росія ослаблювалася, але щоб росія завершила війну з Україною на своїх умовах. І тут постає цікаве питання — якщо це китайський обман — чи сприймається він адекватно нашим керівництвом і чи немає тут ілюзій щодо того, що Китай може виступити як посередник між росією і нашою державою?» (NV.ua).

Тож постає питання: чи дійсно Китай зможе стати посередником між Україною та росією? Очевидно, що Китай усвідомлює безперспективність ставки на перемогу росії і змушений відповідним чином корегувати свої плани. Тому й висунув так звану мирну ініціативу. Україна ж продемонструвала дуже чітко, що дотримуватиметься і досягатиме справедливого миру, який базується на міжнародному праві, відповідно до 10 пунктів нашого Президента. Під час телефонної розмови Зеленський і Цзіньпінг домовилися інтенсифікувати та зміцнювати українсько-китайське партнерство. Китай наголошує, що планує сприяти політичному врегулюванню «кризи» (так китайська сторона називає війну росії проти України). В Україну для політичного діалогу буде відправлено спецпредставника КНР з питань Євразії. І, можливо, це призначення є таким першим наслідком цих ініціатив. Та, в першу чергу, призначення означає, що політичний діалог України з Китаєм буде продовжено, причому на високому рівні.